

Mensmakende vragen en humanistische psychiatrie

Emeritaatsviering Prof. dr. Bernard Sabbe
Universiteit Antwerpen

27 september 2019

Dr. Marc Eneman
Psychiater

Het biopsychosociale model en de existentiële dimensie

De mens

- in zijn lichamelijkheid (*de biologische dimensie*)
- als een wezen met een geschiedenis (*de psychologische dimensie*)
- als medemens (*de sociale dimensie*)

Meest specifiek menselijk: de wil-tot-betekenis (Viktor Frankl)

Frankl VE. De zin van het bestaan. Een inleiding tot de logotherapie. Rotterdam: Ad. Donker; 1978.

De vragende, zoekende mens (*de existentiële dimensie*)

Humanistische psychiatrie omvat de hele existentie

Zinverlies: een verwaarloosd onderwerp in de psychiatrie

*Van Praag HM . Zinverlies; een verwaarloosd onderwerp in de psychiatrie.
Tijdschr Psychiatr 2010; 52(10): 705-14.*

De waarom/waardoor vraag

versus

de waartoe/waarvoor vraag

'Als een individu op de zinvraag geen antwoord heeft, is er geen zicht op een toekomst, in feite geen reden meer om te bestaan en verdampt de lust tot leven. De waartoe-vraag is door de psychiater genegeerd. Dit lijkt niet langer aanvaardbaar. De menselijke conditie in zijn volle omvang dient zijn aandacht te hebben'.

Het Universitair Psychiatrisch Centrum 'Salve Mater' (Lovenjoel) en de existentiële dimensie

Prof. dr Gérard Buyse (1924 – 2016)

Hoofdarts en stagemeeester

Veel aandacht voor de mens als wezen strevend naar zin en betekenis.

De hersenen: een verwaarloosd stiefkind?

Mensmakende vragen

Geen ziekmakende, maar mensmakende vragen.

Een 'voorverwachting' van pathologie.

Medicaliseer niet wat niet van de orde van pathologie is.

'Het psychische leven van de gezonde mens kan zeer gestoord zijn, zonder dat er van ziekte sprake is. De mens kent schier onverdraaglijke spanningen, hoge geestelijke verrukkingen, [...], maar ook diepe verslagenheden, schuld en berouw, gemis aan ondervonden liefde, gekrenkt eergevoel, diep invretend lijden om het gemis van geliefde mensen. Dit is het niet aflatend torment: de strijd met zijn gebrokenheid, zijn angst, zijn trots, het is de strijd van het altijd weer gevaarlijke leven en de onberekenbaarheid van het mensen-lot. Laten wij ons ervoor hoeden dit alles ziekte te noemen. Het is een aantasting van de menselijke waardigheid.'

Rümke HC. De neurotische doublures van menselijk lijden. In: Nijdam SJ, Rooijmans HGM, red. Vorm en inhoud – een keuze uit de essays van H.C. Rümke. Utrecht: Bohn, Scheltema en Holkema; 1981.

Citaat Rümke: bij psychisch gezonde mensen.

Bij mensen met een psychiatrische problematiek?

Patiënten lijden aan en onder ziekten.

Van 'achtergrondsvragen' naar 'voorgrondsvragen'.

Een 'eye-opener'.

Humanistische psychiatrie - psychiatrie is geen 'breinkunde'

Geen juxtapositie van de vier dimensies, maar een surrapositie van de existentiële dimensie.

'Het is echter onze overtuiging dat het verlenen van evenwichtige aandacht aan de neurobiologische, psychologische, sociale en existentiële dimensie niet volstaat om te kunnen gewagen van humanistische psychiatrie. Vanuit het perspectief van een humanistische psychiatrie dient elke professionele handeling primair geïnitieerd, gestuurd en aangepast te worden door het nooit eindigende proces van betekenisgeving door de patiënt. De patiënt als een persoon op zoek naar betekenis moet gezien worden als de primaire focus van onze aandacht en zorg.'

Eneman M, Vanhee L, Liessens D, Luyten P, Sabbe B, Corveleyn J. Humanistic psychiatry and psychotherapy: listening to patients as persons in search of meaning. The case of schizophrenia. J Humanist Psychol 2019; 59(2): 148-69.

De zorg voor de existentiële dimensie

Een kerntaak voor elke hulpverlener.

Niet in het minst voor de psychiater: een omvattende blik.

Op een impliciete wijze doorheen de klinische zorg en praxis.

Op een expliciete wijze in gespreksvoering en (individuele of groeps-) psychotherapie.

Humanistische psychiatrie en Prof. dr. Sabbe

Diepe aandacht voor de mens in al zijn aspecten.

Routine contacten vs. (pogingen tot) ontmoeting

Banale verhalen vs. tragiek en verlangen

Aanzien des persoons vs. een diep respect

Tot slot: een woord van Karl Jaspers

‘De waarde van een mens drukt zich niet uit in zijn prestaties, zijn virtuositeit of zijn verstand. Waardevol is een mens wanneer van hem of haar een reinigende werking uitgaat, wanneer hij of zij een kracht uitstraalt die ons doet groeien’